

POSTANOWIENIE

12 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 marca 2024 r. w Warszawie
zażalenia W. Ł.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy

z 1 września 2023 r., VIII Ga 116/23,

w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bydgoszczy

z udziałem W. Ł.

o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając orzeczenie
o kosztach postępowania zażaleniowego do orzeczenia
kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 marca 2023 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy oddalił wniosek Zakład Ubezpieczeń Społecznych o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej wobec W. Ł.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 1 września 2023 r., uchylono postanowienie Sądu Rejonowego i przekazano sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd drugiej instancji wskazał, że sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.).

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł W. Ł., zarzucając naruszenie art. 386 § 2 i 4 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, iż przez brak rozpoznania istoty sprawy przez Sąd I instancji należy rozumieć konieczność ponownej oceny całości materiału dowodowego, gdy w aktach sprawy zgromadzono już pełną dokumentację, dotyczącą aktualnej sytuacji finansowej przedsiębiorcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Badaniu podlega więc, czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada wskazanej w uzasadnieniu podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie.

Ocena, dokonywana przez Sąd Najwyższy, ma zatem charakter formalny i skupia się wyłącznie na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Ocena ta nie może wkraczać w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji w kwestii materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia ani w ocenę prawidłowości zastosowania przez ten sąd innych przepisów prawa procesowego, nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji.

Zażalenie, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie służy ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez sąd *meriti* poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie. Przy jego rozpoznawaniu Sąd Najwyższy nie bada istoty sprawy, a mianowicie tego, co w świetle zgłoszonego żądania i jego podstawy faktycznej stanowiło przedmiot postępowania. Przewidziane bowiem w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie jest

skierowane przeciwko uchyleniu przez sąd drugiej instancji wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania.

Uchylenie wyroku przez sąd odwoławczy połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji jest wyjątkiem od zasady merytorycznego rozpoznawania zaskarżonego orzeczenia sądu I instancji. Może więc nastąpić wyłącznie w razie nierozpoznania istoty sprawy przez ten sąd albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), ewentualnie zachodzi nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.).

Ugruntowane jest orzecznictwo Sądu Najwyższego, że nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. ma miejsce, gdy orzeczenie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do przedmiotu sprawy, lub gdy sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, iż wystąpiła przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie.

Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że o nierozpoznaniu istoty sprawy nie świadczy potrzeba poczynienia nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych sprawy, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia. Dokonanie przez sąd drugiej instancji odmiennej oceny prawnej i związana z tym potrzeba poczynienia dodatkowych ustaleń faktycznych nie upoważnia więc tego sądu do zarzucenia sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a wskazuje jedynie, że istota sprawy nie została rozpoznana prawidłowo.

W polskim postępowaniu cywilnym obowiązuje tzw. apelacja pełna. Oznacza to, że postępowanie przed sądem drugiej instancji ma charakter merytoryczny i jest kontynuacją postępowania pierwszoinstancyjnego (art. 382 k.p.c.). W postępowaniu apelacyjnym mogą i powinny być zbadane kwestie, które nie zostały – zdaniem Sądu Okręgowego – w wystarczający sposób rozważone przez Sąd Rejonowy, a Sąd drugiej instancji jest zobowiązany naprawić dostrzeżone wadliwości, uwzględnić bezzasadnie pominięte dowody, poczynić istotne dla rozstrzygnięcia sprawy ustalenia faktyczne i należycie zastosować prawo materialne.

Sąd drugiej instancji dysponuje więc kompetencją do prowadzenia postępowania rozpoznawczego, tak w aspekcie gromadzenia materiału procesowego, jak i oceny prawnej, w zasadzie na równi z sądem pierwszej instancji (art. 381-383 k.p.c.) (patrz np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2023 r., III CZ 52/23, LEX).

Jeżeli sąd drugiej instancji odmiennie ocenia fakty, dowody lub ocenę prawną sądu pierwszej instancji, ma obowiązek przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego, poczynienia ustaleń faktycznych niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy, oraz dokonania oceny prawnej roszczeń powoda.

Przenosząc powyższe poglądy na grunt niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy w swoim uzasadnieniu zaznaczył, że Sąd Rejonowy ma uzupełnić postępowanie, ocenić zgromadzone w sprawie dokumenty, w szczególności informacje pozyskane od wnioskodawcy i naczelnika urzędu skarbowego, dokonać pełnej oceny zeznań uczestnika i ewentualnie uzupełnić jego przesłuchanie oraz ponownie dokonać oceny całości materiału dowodowego.

Wytyczne te, zawarte wprost na przedostatniej i ostatniej stronie uzasadnienia postanowienia, jasno wskazują o braku zaistnienia przesłanki w postaci nierozpoznania istoty sprawy. Ewidentnie sąd drugiej instancji sam sobie przeczy, powołując się na przesłankę nierozpoznania istoty sprawy, podczas gdy w wytycznych nakazuje ponowne dokonanie oceny sprawy i (tylko) uzupełniające postępowanie dowodowe.

Sąd Najwyższy podziela zarzuty zażalenia, że w sprawie nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości także dlatego, że Sąd Rejonowy zgromadził obszerny materiał dowodowy w postaci dokumentów, na których oparł się swoje postanowienie. Z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że nawet potrzeba znacznego uzupełnienia materiału dowodowego (poprzez przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków i przesłuchania stron- co nie miało miejsca w sprawie niniejszej) oraz konieczność poczynienia w sprawie dodatkowych ustaleń faktycznych, nie stanowi podstawy do wydania orzeczenia kasatoryjnego.

Zadaniem Sądu drugiej instancji, które nie zostało wykonane w sprawie niniejszej, była analiza stanu faktycznego, oceny dowodów i oceny prawnej, dokonanej przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli nie dałoby się tego uczynić z powodu braków w materiale dowodowym, Sąd ten mógł sam przeprowadzić brakujące (jego zdaniem) dowody i wydać orzeczenie reformatoryjne. Uchylenie postanowienia z powodu konieczności dokonania ponownej oceny prawnej nie mieści się w przesłance, o której mowa w art.386 § 4 k.p.c.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie, pozostawiając orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego – zgodnie z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. – do orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

[SOP]

[ał]